

Konkurs tematyczny
„Na szlaku Polski Podziemnej. Armia Krajowa – Delegatura Sił Zbrojnych –
Zrzeszenie Wolność i Niezawisłość w 1945 r.”
dla uczniów szkół podstawowych województwa małopolskiego
w roku szkolnym 2024/2025

Zakres wiedzy i umiejętności wymaganych na poszczególnych etapach
konkursu i wykaz literatury obowiązującej uczestników
oraz stanowiącej pomoc dla nauczyciela

1. Cele konkursu:

- 1) zainteresowanie uczniów najnowszą historią Polski i Polaków, ze szczególnym uwzględnieniem okresu ponownego zajmowania ziem polskich przez ZSRS w latach 1944-1945;
- 2) poznanie postaw Polaków po II wojnie światowej wobec władz sowieckich i komunistycznych;
- 3) poznanie przyczyn zbrojnego oporu przeciwko systemowi komunistycznemu w Polsce;
- 4) odkrywanie sylwetek uczestników walk o niepodległość przeciw sowieckiemu i komunistycznemu zniewoleniu w roku 1945;
- 5) poznanie losów Armii Krajowej i poakowskiego podziemia niepodległościowego w roku 1945;
- 6) pokazanie ciągłości polskiego podziemia niepodległościowego w warunkach niemieckiej i sowieckiej okupacji,
- 7) poznanie dalszych losów uczestników walk o odzyskanie niepodległości w latach zniewolenia sowieckiego i komunistycznego (z uwzględnieniem ziem wschodnich Rzeczypospolitej Polskiej);
- 8) poznanie celów polityki ZSRS wobec Polski; poznanie skali represji stosowanych przez sowiecką i komunistyczną bezpiekę;
- 9) poznanie kontekstu historycznego, przebiegu wydarzeń i zróżnicowanych form reakcji na nowe zniewolenie;
- 10) zachęcenie uczniów do poznawania historii walk Armii Krajowej i dziejów organizacji z niej wyrosłych w 1945 r. w najbliższym otoczeniu – gminy, powiatu, województwa;

- 11) objaśnienie różnicy pomiędzy prawowitymi władzami i strukturami państwowymi Rzeczypospolitej Polskiej a marionetkowymi władzami narzuconymi Polakom przez Stalina i formacjami utworzonymi przy Armii Czerwonej;
- 12) kształtowanie zrozumienia uniwersalnych przesłań wynikających z walki o wolność i niepodległość oraz poczucia dumy z dziedzictwa polskiej walki o odbudowę suwerennego państwa;
- 13) kształtowanie przywiązania do wolności obywateli i miłości Ojczyzny w dzisiejszych czasach, rozumienia jak wielką wartość stanowi własne niepodległe państwo;
- 14) zrozumienie jak wzorce odwagi i poświęcenia na rzecz innych w czasach wojny i zniewolenia powinny wpływać na zasady postępowania i życia w wolnym państwie w czasach pokoju;
- 15) rozwijanie umiejętności wyszukiwania i korzystania z informacji zawartych w różnych źródłach i publikacjach oraz ich krytycznej analizy.

2. Zakres wymaganej wiedzy obowiązujący na wszystkich etapach konkursu:

1. przyczyny i konsekwencje rozwiązania Armii Krajowej;
2. aresztowanie 16 przywódców Polskiego Państwa Podziemnego;
3. rozwiązanie cywilnych struktur Polskiego Państwa Podziemnego, postulaty Testamentu Polski Podziemnej;
4. organizacja i przejawy działalności Armii Krajowej w 1945 r. oraz powojennego polskiego podziemia niepodległościowego;
5. najważniejsze formy zbrojnego i cywilnego oporu wobec komunistycznego reżimu w 1945 r.;
6. najważniejsi przywódcy Armii Krajowej, Delegatury Sił Zbrojnych oraz Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość.

3. Wykaz literatury dla uczestników konkursu:

Etap szkolny:

1. Szkolne podręczniki do nauczania historii dopuszczone do użytku przez Ministerstwo Edukacji – zagadnienia obejmujące temat konkursu.
2. A. Dziurok, M. Gałęzowski, Ł. Kamiński, F. Musiał, „Od niepodległości do niepodległości. Historia Polski”, Warszawa 2023. [<http://www.polska1918-89.pl>]
  - Rozdział „Utrata niepodległości” (str. 197-);
  - Podrozdział: „Początek rządów komunistów” (str. 197-199);
  - Podrozdział: „Jałta i Poczdam” (str. 199-200);
  - Podrozdział: „Koniec Polskiego Państwa Podziemnego” (str.200-202);
  - Podrozdział „Przegrana wojna” (str. 203-206);

- Rozdział: „Początki komunistycznego reżimu” (str. 208-224);
  - Podrozdział: „Inny kraj” (str. 208-210);
  - Podrozdział: „Władza z sowieckiego nadania” (str. 210-214);
  - Podrozdział: „O Polskę niepodległą” (str.214-223);
  - Podrozdział „Mijanie się na drodze konfrontacji” (str. 223-224);
3. M. Korcuć, „Walcząca Rzeczpospolita 1939-1945”, Warszawa 2019
<https://ipn.gov.pl/pl/publikacje/ksiazki/74890,Walczaca-Rzeczpospolita-19391945.html>
- Rozdziały:
- Rozdział: „Wolność - nie dla Polaków”:
  - Podrozdział: „Wojna bez zwycięstwa” (str. 127-128)
  - Podrozdział: „Nowe zbrodnie” (str. 129-131)
  - Podrozdział: „Terror na ziemiach zabranych” (str. 132)
  - Podrozdział: „Nowe granice” (str. 133-135)
  - Podrozdział: „Niszczenia i grabież” (str. 136-137)
  - Podrozdział: „Zniewolony alian” (str. 138-139)
  - Podrozdział: „Sowieckie garnizony” (str. 139-141)
  - Podrozdział: „Opór” (str. 141-143)
  - Podrozdział: „Przetrawanie” (str. 143-144)

Etap rejonowy - literatura pomocnicza do ewentualnego wykorzystania podczas pisania pracy:

- *Armia Krajowa w dokumentach 1939-1945*, t. 5: *Październik 1944-lipiec 1945*, Londyn 1981, t. 6: *Uzupełnienia*, Londyn 1989
- *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944-1956*, Warszawa-Lublin 2007
- „Biuletyn IPN”, nr 1-2/2008
- Tadeusz Bór-Komorowski, *Powstanie warszawskie*, Warszawa 2016
- Zdzisław Broński „Uskok”, *Pamiętnik (wrzesień 1939-maj 1949)*, Warszawa-Lublin 2015
- Andrzej Chmielarz, Włodzimierz Borodziej, Andrzej Friszke, Andrzej Krzysztof Kunert, *Polska Podziemna 1939–1945*, Warszawa 1991.
- Elżbieta Jakimek-Zapart, *Nie mogłem inaczej żyć... Grypsy Łukasza Cieplińskiego z celi śmierci*, Kraków 2008
- *Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944-1956. Słownik biograficzny*, t. 1-6, Kraków-Warszawa-Wrocław 2002-2021

- Krzysztof Komorowski, *Armia Krajowa. Szkice z dziejów Sił Zbrojnych Polskiego Państwa Podziemnego*, Warszawa 2001
- Stefan Korboński, *Polskie Państwo Podziemne. Przewodnik po Podziemiu z lat 1939–1945*, Warszawa 2008
- Stefan Korboński, *W imieniu Kremla*, Warszawa 2015
- Maciej Korkuć, „Zostańcie wierni tylko Polsce...” *Niepodległościowe oddziały partyzanckie w Krakowskim (1945-1947)*, Kraków 2015
- Kazimierz Krajewski, *Na straconych posterunkach. Armia Krajowa na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej*, Kraków 2015
- Janusz Kurtyka, *Na szlaku AK (NIE-DSZ-WiN)*, „Zeszyty Historyczne” 1990, nr 94 dostępne on-line:
<https://staticnowyportal.kulturaparyska.com/attachments/ff/f3/1b8c567877e06f3fb170793aac8b70cdceee412e.pdf>)
- Marek Ney-Krwawicz, *Armia Krajowa. Szkic Historyczny*, Warszawa 1999
- *Polskie powojenne podziemie niepodległościowe 1944-1963. Katalog publikacji 2000-2020*, Warszawa 2020,
- Tomasz Strzembosz, *Rzeczpospolita podziemna*, Warszawa 2000
- *Śladami zbrodni. Przewodnik po miejscach represji komunistycznych 1944-1956*, red. Tomasz Łabuszewski, Warszawa 2012
- Joanna Wieliczka-Szarkowa, *Żołnierze Wyklęci. Niezłomni bohaterowie*, Kraków 2013
- Zdzisław Zblewski, *Okręg Krakowski Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość” 1945-1948. Geneza, struktury, działalność*, Kraków 2005
- „Zeszyty Historyczne WiN-u”
- *Żołnierze wyklęci. Antykomunistyczne podziemie zbrojne po 1944 roku*, red. Dawid Golik i inni, Warszawa 2013
- Teka edukacyjna IPN: *Polskie podziemie niepodległościowe 1944-1956*, Lublin 2015

Artykuły i materiały edukacyjne dostępne w Internecie:

<https://ipn.gov.pl/pl/edukacja-1/wystawy/83685,Wystawa-Polskie-Panstwo-Podziemne-dopobrania-PLen.html>

<https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/materiały-edukacyjne/zadania-i-cwiczenia-dla/158653,Polskie-Panstwo-Podziemne.html>

<https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/materiały-edukacyjne/infografiki-historyczn/138119,Polskie-Panstwo-Podziemne.html>

<https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/oben/warszawa/materialy-edukacyjne/infografiki/143311,Armia-Krajowa.html>

<https://podziemiebrojne.ipn.gov.pl/zol/materialy-ipn/publikacje/91401,Jozef-Kuras-Ogien-i-Zgrupowanie-Partyzanckie-Blyskawica.html>

<https://podziemiebrojne.ipn.gov.pl/zol/materialy-ipn/publikacje/91416,Zdzislaw-Bronski-Uskok-Pamietnik.html>

<https://podziemiebrojne.ipn.gov.pl/zol/materialy-ipn/90897,Zolnierze-Niezlomni-Zolnierze-Wykleci-cykl-etiud-filmowych.html>

<https://poszukiwania.ipn.gov.pl/bbp/odnalezieni>

<https://podziemiebrojne.ipn.gov.pl/zol/materialy-ipn/wystawy/91434,Wystawa-Zolnierze-Wykleci-Podziemie-niepodleglosciowe-19441963-do-pobrania-PLEN.html>

<https://podziemiebrojne.ipn.gov.pl/zol/teksty-historyczne>